

**National Library of Thailand
Bangkok, 2002**

All rights reserved.

**No part of this CD may be reproduced,
stored in a retrieval system or transmitted in any form
or by any means, without prior permission from
the National Library of Thailand**

หอสมุดแห่งชาติ ขอสงวนสิทธิ์

ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด ที่ปรากฏอยู่ใน CD นี้

ไปทำการคัดลอก หรือวิธีการอื่นใดเพื่อจำหน่าย จ่ายแจก

ก่อนได้รับอนุญาต

แบบเรขาคณิต

กรมศึกษาธิการ

โบราณคดี

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,๐๐๐ ฉบับ

ร.ศ. ๑๒๙

ปกผ้า ราคาเล่มละ ๑๖ สตางค์

โรงพิมพ์อักษรนิติ บางขุนพรหม

คำนำ

หนังสือแบบเรียนศัพท์ที่เรียกว่า “ไวยากรณ์ศัพท์” ฉบับนี้
เดิมได้เรียบเรียงและพิมพ์ขึ้นสำหรับใช้ที่โรงเรียนมหาดเล็ก แต่
เมื่อครั้งโรงเรียนมหาดเล็กยังสอนวิชาชั้นต้นอยู่ ครั้นภายหลัง
โรงเรียนนั้นเจริญขึ้น จึงได้ตัดตอนสอนแต่วิชาชั้นสูง
และส่งวิชาชั้นต้นมารวมสอนอยู่ในวิชาสามัญศึกษาของกรม
ศึกษาธิการ เมื่อหนังสือนี้หมดจะต้องพิมพ์ใหม่ จึงได้มา
พิมพ์ขึ้นสำหรับกรมศึกษาธิการ

ความประสงค์ที่เรียบเรียงแบบเรียนศัพท์ฉบับนี้ไม่ได้ตั้งใจ
จะให้เขียนคำยาวใหญ่ ประสงค์แต่เพียงจะรวบรวมแต่คำซึ่ง
ใช้กันมาก อันพึงสงเคราะห์ว่าเป็นคำไวยากรณ์เฉพาะแต่คำ
ที่ต้น ๆ พบเห็นบ่อย ๆ คำที่ลึกซึ้งและนาน ๆ พบก็ไม่ได้
รวบรวมมาลง และส่วนคำแปลกก็ไม่ได้แปลละเอียด
ทุกความหมาย ได้แปลแต่ความหมายซึ่งเป็นสามัญ ด้วย
ความประสงค์แต่เพียงจะให้เขียนแบบเรียนในหมู่ถ้อยคำที่ต้องใช้
อยู่เนื่องนี้ เพื่อให้พอแก่กำลังและเวลาที่นักเรียนชั้นต้นจะ
เล่าเรียนได้เท่านั้น ถ้าผู้ใดต้องการจะเรียนศัพท์ที่ลึกซึ้ง
แล้ว แบบเรียนฉบับนี้คงไม่พอความประสงค์ เมื่อเช่นนั้น
ควรต้องเรียนจากคำยาวใหญ่

ขันธ์การที่ได้จักพิมพ์หนังสือฉบับนี้ขึ้นเป็นครั้งที่ ๒
ได้มอบให้ขุนประสิทธิ์อักษรสาร เป็นผู้ตรวจตราแก้ไขใหม่

กรมศึกษาธิการ

วันที่ ๑ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๒

วิสุทธสุริยศักดิ์

อธิบดี

แบบ เวียน ศัพท์

โบราณ ศัพท์

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
กะ ย	ยก, ย่าง.	กะ ย ขาท = ยก ขาท
กะ บิล,	หมู, บรรคา, เพศ, ข้อ.	กะ บิล ไม้ = หมู ไม้.
กระ บิล.	แบบแผน.	กระ บิล ความ = ข้อ ความ กระ บิล เมือง = แบบ แผน บ้าน เมือง.
กระ แหน	มารยา, ทำ, อุบาย, กล.	แสน กระ แหน แข่ง ขอน
กระ พอก	สิ่งที่ใส่ กับ เข้า รูป คล้าย กระ ทาย.	ส่ง กระ พอก เพน, ใช้ ตาม ชาว นาวา ส่ง เข้า กลาง วัน.
กระ ลิง	จับ, ถือ.	
กระ ลัง	ผูก, มัด, ตรึง ตรา.	ท้าย กระ ลัง ศพ
กราสัง		
กระ สัน	เสียว, แสบ, เปรี้ยว ร้อน.	กระ สัน สว่า คือ นาถ ิทร

ศัพท์	แปลว่า	ตัวอย่าง
กระหน	วุ่นวาย, เร่วร้อน.	กระหน กระหาย
กระหาย	อยากดื่ม	กระหายน้ำ
กระเพาะ, กระเพาะ.	ทะลุ, เป็นแผล.	คนตากระเพาะ
กระเจิง, กระเจิง.	วิ่งไป, หลงไป.	ไล่ให้กระเจิงไป
กระจ๊อย, กระจ๊อย.	เล็ก, น้อย.	เด็กกระจ๊อยร่อย
กระชับ, กระชับ.	ทำให้แหบซิด	เอายาใส่ให้กระชับ
กระต้าง, กระต้าง.	แข็ง	คนใจกระต้าง
กระเคื่อง, กระเคื่อง.	กึ่งลั่น, เก้อ.	ล้อกระเคื่อง, กระตาก กระเคื่อง.
กระตุ๋น, กระตุ๋น.	หมุน, คำ.	ช่วยกระตุ๋น
กระเคื่อง, กระเคื่อง.	เผยอขึ้น, เคลื่อน,	อาการค้อยกระเคื่อง
	ทุเลา.	
กระแหว, กระแหว.	รบกวน, เซ้าเซ.	เจ้าคนมาทวงกระแหว
กระทก, กระทก.	กระซำก, ผูก.	ผูกเชือกมัดกระทก
กระเทย, กระเทย.	เพศของคนชนิดหนึ่ง	คนกระเทย
กระยา, กระยา.	เข้าเสวย	เครื่องกระยาหาร
กระวิน	ห้วง (เป็น ห้วง ๒ อัน เกี่ยวกัน)	ขี้กั ตัน กระวินวาว

ศัพท์แปลว่าตัวอย่าง

กุ่ม่อง
โกเมน
กำชร
กำนล

รุ่งเรือง, สุกใส.
ชื่อหัวแหวน
ทั้ง, สนั่น, ไหว.
บูชา, คำนิย, ทำ.

แสงศิริณ กุ่ม่อง บน ท้องฟ้า
พลอย โก เมน
เสียงกำชรสะท้อนสะท้อนไหว
ของกำนล = ของบูชา,
คำกำนล = คำทำ.

กำพร้า
กำสรว
กริธา
กลัธ

ไร้
สลก, แห้ง.
เคลื่อน, ยก, เติบ.
เรือ โกลน, กลอก,
คลอน, กลม, คล่อง.

กำพร้าวิทา
กำสรวใจ = สลกใจ
กริธาพล
หน้ากลัธ = หน้ากลม

เกลธ
กัจวาล
กัจวล
กะ
กัณ

ใกล้, เคียง.
ก้อง
ห้วง ไย
กะ
กัณ

รศเข้ากะเกล้าเกลธกลัธ
เสียงกัจกัจวาล
ขรรค์กัจวล
กลกกัจกัจยังแสง

กณ
ไกร
เกรียง

ห้อม, ล้อม.
ใหญ่, ยิ่ง, มาก.
ใหญ่, ยิ่ง, มาก.

กัณณ = ล้อมเป็นวง
ฤทธิไกร
เกรียง ไกร

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
กลา	หมู่, เหล่า, กอง.	พิธีกลาภรณ์
กลึง	ร่วม	กลึงกลด
ก้นกาล	กลาง	ก้นกาลพล
ก้นก้น	สาความีคนสองข้าง	ถือก้นก้น
กาน	ตัด	กานถึงไม้
กินใจ	แคลงใจ	สงสัยกินใจ
กินเพรา	เข้าเข้า, ครวากิน.	ถึงเวลากินเพรา
กราน	ไฟ	เชิงกราน
เกลน	คร้าม, ขาม.	กลัวเกลนแสนวิตก
กรรชิง	รูปคล้ายกลด	กรรชิงกลึงกลด
กระไทย,	ร้อง, ร้องไห้.	กรรไทยหวลครวญคราง
กรรไทย.		
กรม	หมู่, ชั่ว, กลัด, ระดม.	หมู่กรม, กรมใจ, กรมหนอง.
เกย	สิ่งทิ้งขว้างขึ้นลง สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน	เสด็จขึ้นเกย
กลอย	ร่วม	กลอยใจ

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
แก้ง	แก้ง, ว่องไว.	แก้งกล้า
เกริก	ก้อง, กัง, สั่น, ยิง.	เอิกเกริก โกลาหล
การ	ร้าย, กล้า, เก่ง.	เก่งกาจ
เก้ง	แก้ง ประทับ	แก้งเก้งเพ็ชรพลอย
เกียจ	คว้าน	เกียจคว้าน, เกียจก้น, เกียจกน.

๗.

เชื้อ	เจ้า, ท่าน, เอง, สุ.	สองเชื้อพี่ลับไหล ลุ่มคั่น ฤาพี่.
ไซ	เปิด, อธิบาย, แสดง, บอก, ขยาย.	ไซความ, แดงไซ, ไซบุญแ.
ซ้ำ	ลับ, งาม.	ความซ้ำ, ของซ้ำ, คนซ้ำ.
ซ้ำ	เป็นคำเรียกคนแก่ ๆ	ซ้ำคา
เซ่ง, เสนง.	เขาสัตว์, กล้อง, กลัก.	พวกพราหมณ์รำเซ่ง, โททนต์เส่งคง.
ซมึง	เพ่ง	ซมึงคาทำท่าโกรธ

ศัพท์	แปลว่า	ตัวอย่าง
โขยง	พวก, ครัว, หมู่, หมกด้วยกัน.	ไปทั้งโขยง
เชื่อง	ยาก, ลำบาก.	เชื่องใจ
ชั้นที่	คนสำหรับในพระราชวัง ใช้แต่เมืองจีนโดยมาก.	พวกชั้นที่
ชนัน	กัน, บัง, ค้ำ, ขวาง, ล้อม.	ล้อมชนัน, ชนันหน้า.
ชนาน	แข่ง, เรียบ, กอง.	เรือชนาน
ชนาน	เรือคู่	ชนานดี = เรือแล่น
ชนอน	คอย, คำน.	คำนชนอน = คำน คอย
ชบวน	เส้นลวดหลั่น, แขนง, อย่าง.	แขนงชบวน, ชบวนแห่.
	ทำทาง, หมู่.	
ชยัน	หมั่น, แข็งแรง.	ชยันชยันแข็ง
ชาน	คอย, ว่า, กล่าว.	ว่าชาน, ชานคำ.
ชาน, ชาล.	เสื่อ	ปี่ชาน
ชาม	ยำเยง, เกรง.	เกรงชาม
เข้ม	แก่, อด, แรง, กล้า.	เข้มแข็ง, สีเข้ม, เข้มงวด
ชวย	ช่าย	ชวยเขิน
ชยาย, สยาย.	แก่, คด, แขนง, อด, แข็ง, เกลื่อน.	ชยาย ความ

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
ชุก	บังเกิดขึ้นโดยพลัน	ชุกเข็ญ
เข็ญ	ท่าทาง, ที่ท่า.	เข็ญชวน
ชอก	ข้อความ, งวค, แท้ง, ปม,	นำชอกคดอง,
	ผูก.	ชอกชอก, กวชอก.
ชยาก	กลัว, คร้าม.	เข็ชยาก

ค.

คล่ำ, คะคล่ำ.	มาก, หมู, สับสน.	กะคล่ำพล
คว้าง, คะคว้าง.	หมุ่น, หั่น, ลอยอยู่ บนอากาศ.	ลิวคว้าง
แคว้ง, คะแคว้ง.	หมุ่น, หั่น, ลอยอยู่ บน อากาศ.	แคว้ง ๆ แสงหัว สองใส.
คลอน, คะคลอน.	โยก, ไถลง, ไหว.	
คร้าม, คะคร้าม.	กลัว	
คล้าย, คะคล้าย.	เคลื่อนไป, ที่เห็นไม่ ใคร่ถนัด.	สยเนตรคล้ายนวล

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
คล้อย, เคะคล้อย.	พันไป	เถื่อนคล้อย
คิก, เคะคิก.	ซิกซ์	คะคิก ชูคำรามรณ
เค้า	รอยเค็ม	เค้าเงื่อน
คลอ, เคะคลอ.	เคียง, เทียม.	นกเค้าเคล้าคลอคู่
คุ้ง	ยาว, อ้อม, นาน.	คุ้งน้ำ, น้ำอ้อม.
ควาญ, สควาญ.	งาม, สวย, น่ารัก.	นางควาญ = นางงาม
คววญ	ควาง, ไร่พิน.	คว่ำคววญ
เคียน	ผูก, คาค, โปก, คลุม.	ผ้าเคียนพุง
ควั่น	มาก, เกิน.	คววมควั่น
ควั่น	มากด้วยกัน, แจกแจก.	ควรควั่น
แคลน	ขาด, ไร้, หมด.	ขาดแคลน, ขาดไร้,
		คูแคลน.
คลุ้ม, ฆคลุ้ม.	มีกมัว	มีกคลุ้มคลุ้มแสงสุริยศรี
ควาญ	ผู้ทรมาน	ควาญช้าง
แคว้น	แดน, เขตแดน.	แคว้น แคว้น
คึก, เคะคึก.	อึ้ง, เดี๋ยวสั่น.	เสียงคะคึกพิลลั่น

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
	๑.	
รัล	ไ้	พระพานางรัล ไ้
รคัลย	มีคมัว	
รเทศญ	สะเทิน,งกเงิน.	
รทก	สะเทิน,งกเงิน.	
รล้า	ไ้นาน,ไ้ข้า.	อยู่รล้าค่อ กลางคีน
รลิว	ไ้ไกล,ลอยไ้.	
จำนำ	ประกัย,แแต่ง,ผูก,ส่วม, แทน,แทน คัว.	จำนำกัณฐ์ = ประ คัยค่อ, วัชของจำนำ.
รุมพล,รูล.	รอมทัพ,ยอกก่าล้ง, เย็นไ้ใหญ่กว่าพล.	เจ้ารุมพล
รวร	กรวร	รวรไ้ไร = กรวร ไ้ไร
รวรค	ดุค,ปรวค,ชื้อคอกไม้ไฟ.	รูลรวรค
โยชร	พูคอิง,เอิกเกริก.	เลียง โยชร
โยช	เลียงกั้หวนไ้	สัคัวคณาโยช

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
ฉ.		
ฉกรรจ์	คุ, ร้าย, เก่ง, ล้ำสัน, แข็งแรง.	ใจฉกรรจ์, พลฉกรรจ์.
ฉม	กลิ่นหอม	ชาบลของ ฉม
ฉก	เปรียบ, เหมือน, คล้าย.	ฉกฉวยสรรพวิ
ฉก	หวลคิ, เกิดขึ้นโดยเร็วพลัน.	ฉกใจ
ฉกฉิน	ชุลมุน	เวลาฉกฉิน
ฉกฉก	เวลาสับสน	เวลาฉกฉก

ช.

เชลยศึก	ยังไม่ได้เข้าในสังกัดผู้ใด	หมอเชลยศึก
ชะโลง	โยง	ชะโลงไว้
ไชย	กราย, ปราย.	ลมไชย
ไชยชา	ฉวยฉาย, กรีกกราย.	เยื้องยatraไชยชา
ชนิก	เชือกชัก, เชือกาวุธชนิดหนึ่ง สำหรับ แทะสัตัว.	แท่งตัวชนิก
ชุลมุน	วุ่นวาย	ผู้คนชุลมุน

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
ด.		
ตา	มาก, หลาย, ประจันหน้า.	ตากันเข้าไป, ทายตา.
แก	ใจ	กาลแก = ถึงใจ
เกาะ	หัก	ไม่เกาะกลาง
ทีกคำบรวรพ์	แต่ก่อน, ลึกลับ.	เรื่อง ไบราณก็ทีกคำบรวรพ์
ก่อน	ชาว, เลือก.	หน้าก่อน = ต่างชาว ที่หน้า.
กาล	เกิด, แน่น, แข็ง.	เย็น ไรคกาลในท้อง
กาย	เปล่า, ว่าง, เตียน, ทำให้เตียน.	กายหญา, กุทาย, เปล่ากาย.
ท้าว	เขตร, แวนแคว้น.	ทุกท้าวแดน
เที่ยว	สิ่งเที่ยว, หนึ่ง.	สัน โทษเที่ยวเปลี่ยวจิตร

ด.

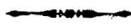
ทวัน	อาทิตย์	ทวันขึ้น
ไต่	เดิน	ไต่ไต่ไปคามทาง

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
ไทร	ทรวา	ไทรทรวา = ทรวาทู, คีตกู
ทรวา	ทักษิ	ทรวาหญา
ทรวี	พัง, สำเนียง, เสียงทุพัง.	ทรวีพัง

ณ.

ถิง	โหล	น้ำเนตรถิงหลิงโหล ถิงวิน ๗
ถ้อง	เที่ยง	ถ้องแท้
ถิง	ถิง	
ถมิงทั้ง	บึง, ปึง, ชิง.	ทำท่าถมิงทั้ง
ถัน ๗	เร็ว ๗, พลัน ๗	ถัน ๗ อะพลันถิง
ถงัน	แผ่น	ถงันถงากถากโผน
ถวัน	ไว	ถวัถวัน = ว่องไว
ถวัลย์	ขึ้นครองราชสมบัติ	เสด็จเถลิงถวัลย์ราช
ถกถ	ตั้ง, ทำ, สร้าง.	ตั้งขึ้นถกถาถกถ
ถับ	เร็ว, พลัน	ถับถิงคังคกถ้อย
ถย	เป็น ของวิเศษอย่างหนึ่ง	เป็ดถย = เป็ดกายสิทธิ์

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
	ท.	
ไท้, ไท	เป็นใหญ่	ไหว้ไท้ไท้เวศรั้งสรร
เทา	หมอบ, ย่อ.	บอกช้างให้เทา คือให้ ยอลงรับคน.
ทำเนา	ลด, ผ่อน.	งทำเนา
ท้าวล, ทังวล.	ห่วงใย	มีท้าวล
ทรหก	อดทน	ไทรทรหก
เทอญ	เถิด	ไปเทอญ
ทวย	หมู่	ทวยหาญ
ท้าว	ลั้ม, ทบ.	ท้าวภักแค้น
เท็จ	ปด, ไม่จริง.	ความเท็จ
เทศกาล	คราว, ฤๅ.	ถึงเทศกาล
เทวศ	คร่ำครวญ	แสนเทวศ
ทบ	หัก, พับ.	ทบทกลาง = หักกลาง
เทียบ	จัดแต่ง, เปรียบเทียบ, ให้ ชิด, ชิด.	เทียบเคียง, เทียบเคียง

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
๖.		
ชะ, เชอ.	ท่าน	ให้ ชหวง ชห้าม
ชาวณะ	คักบาตร	ชาวณะพระสังฆ
ชำระ	ทรงไว้, ชไว้.	ถนิมคักคักชำระ
ชิง	แผ่น ผ้า ที่ ยก ขึ้น ใน ที่ สูง เป็นเครื่องหมาย	ชิงช้าง

๗.

นะแน่ง	น้ำเอิ้นตุ	นะแน่งน้อย ไฉมตุ
หน้า	อิม, พอ.	อิมหน้าสำราญ, ยังมิหน้า.
นัย	อ้วน, อวบ.	
นวย	น้อม, เยื้อง.	นวยนาท เยื้องกราย
หน่วย	หนึ่ง, สิ่งหนึ่ง.	นัยหน่วย, สิบ.
นัต	ครึ่ง, คราว, กำหนด.	ตรัสกับราชทูตสามนัต, ยั้งปีสามนัต, ถึงวันนัต.
นบ	ไหว	นบขาทพระอาทวรย์

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
ป.		
บำนาญ	เงิน ^๕ เบย ^๕ เลี้ยง	เบย ^๕ บำนาญ = เงิน ^๕ บำ ^๕ รุง ตลอดชีพ.
บังอร	นางงาม	โฉมนางบังอร
บง	ดู	บง ^๕ หุช ^๕ เส้น ^๕ ห์ ^๕ ใน
ปัญญา	คำสั่ง	มี ^๕ ปัญญา
บาญชี	แผ่น ^๕ ที่ ^๕ หมาย ^๕ ข้อความ	บาญ ^๕ ชี ^๕ เงิน
บัน	ไว้, หน้า ^๕ ไว้.	หน้า ^๕ บัน ^๕ มี ^๕ ร ^๕ บ ^๕ ราช ^๕ สี ^๕ ห์
เบ้ ^๕ จ ^๕ เล ^๕ ร ^๕ ี ^๕	รวม ^๕ กัน	รวม ^๕ เบ้ ^๕ จ ^๕ เล ^๕ ร ^๕ ี ^๕

ป.

ประวัติ	ยอด ^๕ คน ^๕ แหลม ^๕ ๆ ที่ ^๕ อยู่	ข้อ ^๕ ฟ้า ^๕ ประวัติ
	บน ^๕ อก ^๕ ไก่ ^๕ ปรา ^๕ สาท.	
ประ ^๕ ท ^๕ าน ^๕ ั	คน ^๕ ทำ ^๕ น้ำ	ประ ^๕ ท ^๕ าน ^๕ ั ทำ ^๕ น้ำ
ประ ^๕ ท ^๕ า ^๕ เล ^๕ ีย	คน ^๕ เล ^๕ ีย ^๕ ค ^๕ ัก ^๕ ค ^๕	คน ^๕ ชั่ว ^๕ ช้า ^๕ ประ ^๕ ท ^๕ า ^๕ เล ^๕ ีย
ประ ^๕ ยู ^๕ ร	เผ่า ^๕ พิน ^๕ ธุ ^๕ , เชื้อ ^๕ สาย.	พระ ^๕ ประ ^๕ ยู ^๕ ร ^๕ วง ^๕ ษ์
ประ ^๕ สา	อย่าง	คาม ^๕ ประ ^๕ สา ^๕ เท ^๕ ็ก, ประ ^๕ สา ^๕ ใจ, ประ ^๕ สา ^๕ จน.

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัว อย่าง</u>
ปาง	ครึ่ง, คราว.	ปางนั้น, นารายณ์สิบปาง.
ปอง	นึก, หมาย.	ตั้งใจ ปอง
ปรางค์	มีฐานคล้ายเขี้ยว	พระปรางค์ วัด, ยอดปรางค์.
ปลง	วาง, ลง, ทิ้ง, สละ, เผลา, ทอดทิ้ง, สิ้น, ทำให้สิ้น.	ปลงใจ, ปลงผม, ปลงชีพ, ปลงศพ.
ยื่น ^๕ แขนง	เข้มนัก	คาคบ ^๕ แขนง
ปาม	กินไม่สำรวม	กินลามปาม, สามมือปาม.
ปรัศ	แต่ง	ทรง ปรัศผลิตภัณฑ์ ปลั่งเปล่ง.

ผ.

ผิ, ผิว.	ถ้า, ทาก, แม่น.	ผิฉะนั้น ก็ใจ, ผิวกำลังรำพรรณความ.
เผ้า	วงษ์, ญาติ.	เผ้าพี่น้อง
เผ้า	ผม	ผ่านเผ้า = อยู่เหนือเกล้า
ผอง	ทั้งปวง	ทั้งผอง

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
ศตฺย	คำ, จุณ, ระวัง, วิทยา.	ศตฺย เกียรติ
ผลาญ	ล้างฆ่า.	ผลาญชีพ
ผินผวน	กลับไปกลับมา	
ผม	อบ, ร่ม.	ประคอบผม

พ.

พงา, พังงา.	นางงาม	ยอท พงา
พณะ	ใช้เป็นคำละชื่อผู้เป็นใหญ่ แห่งบางกระทรวง.	พณะหัวเจ้าท่าน
แพรว, พระแพรว.	แวววาว	แสงพระแพรวพราย
พะพาน	พยประ	ภักย์ พะพาน
พระวง	ยังเป็นห่วง, ยังไม่วางใจ.	อย่า พระวงสงกา
พิเภก	คนไม่ซนคิดหนึ่ง, ซื่อสัตย์ ในเรื่องรวมเกียรติ.	ฝ่ายพิเภกอนุชา, สมอ พิเภก.
แพ่ง	แรง, กำลัง, ทาง.	สะเปียง พอแพ่ง
แพ่ง	งาม, น่าดู, สวย, มาก.	วรแพ่ง ลักษณะ

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
แพ่ง	คดีที่ไม่เกี่ยวข้องกับ อาญา ทลวง	ศาลแพ่ง
แพรง	แยก, แผลไป.	ทางสองแพรง
เพื่อง	กระตัง	พรวนเพื่อง = พรวน และ กระตัง.
พันลอก	ผลิ	พิศพรวน พันลอกกลัก
เพน	๕ โมงเช้า	เวลาเพน พระกัณน์
แพน	สิ่งที่เย็น แฉ่น เช่น โล	รำแพน
โพนทนา	ติเตียน	เที่ยวโพนทนา
พัลวัน	กลมเกลียว, เกี้ยวพวน.	วังพัลวัน
พหล	กองทัพ, พล.	กองพหล
พ่าย	หนีไป, แพ้.	เตลง พ่าย = มอญ แพ้
เพี้ย	ร้องด้วยเสียงอันดัง, ร้องตวาด.	ถูกเพี้ย เขา
เพี้ยก	ร้อง เรียง	เพี้ยกพร้อง
พท	งอ	เงินพท้วง
พลอก	พุก	พลาจพลอก ฉะฉอก เสียง.
พิควง	สงสัย	นำพิควง

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
เพริศ	งาม	พิศพร้อม
พิศมร	ของลงเลขยันต์	ตะกรรตพิศมร

ภ.

ภาวา	เมือง	ชาวภาวาเป็นผาสก
ภูน	เจริญ	ภูนสวัสดิ์

ม.

มะลึง	งาม สุกใส	มะลึง เลื่อม แสงศรี
มะเลื่อง	งามแพรวพราว	มะลึง มะเลื่อง
มะเหมี่ยว	ตัวสัตว์ ชนิดหนึ่ง มาแต่ เมืองเทศ ไข่ แก้ว โลหิต ซ้ำใน.	ตัวมะเหมี่ยว
มะลาย	แตก	มะลาย ซีพ
มะไทรธิก	กลอง ชนิดหนึ่ง	เสียง ประ โคม มะไทรธิก
มหาคไทย	บังคับ การ พลเรือน และ หัวเมือง	กระทรวง มหาคไทย
มารศรี	นาง	มารศรี ยอดเสนาหา

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
มาหิ	ผี, ยักษ์.	ฝูง มาหิ
ไมรา	หินตาย, แก้วตาย, นกยูง.	ไมรา ตาย
มั่งคั่ง	มาก, รวย.	บริบูรณ์ มั่งคั่ง
มอญ	ชาติคน อย่าง หนึ่ง	พวกมอญ
	คล้าย พม่า	
มวญ	มาก, ทั้งปวง.	ทั้ง มวญ
ม่าน	พม่า	มอญม่าน ประมวญ มา
แมน	สวรรค์, เทวคา.	เมืองแมน
มลิน	วัง	
มัว, ชรมัว.	มีก คลุ้ม	ชรมัวทั่วทิศเฉียง
มัว	ประหลุม	คังมัวลุม
เมียง, ชรเมียง.	ดู แอบ ๆ	เมียงกู, หมอบ เมียง.

ย.

เย็บ	ทำ	เย็บ ไหล = ทำ อย่าง ไร.
โย ไภ	เขายเย็บ	อย่าโย ไภ
โย ยอง	ละเลียบคออ่อน, นวลผ่อง.	นวล ลของ เบ็น ยองโย

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
เขาวพา	นางงาม	โฉมเฉลา เขาวพา
ขำขาม	ชมเชย	
แยง, ขำแยง.	เกรง, กลัว.	ขำแยง = เกรง ขาม.
ยง	งาม, นาน, กล้า.	โฉมยงเป็นยง, ยงยุทธ.
ยง	เนื้อ, กว้าง.	ท่ายอง คอย ค่ายล
เยิง	ขำ, คอห.	มาแต่เยิง
ยรรยง	งามสง่า	ท่าง ยรรยง ของธำ
ยรยาตร์	เกินเขื่อง กรวยเช่นนกยูง	ยรยาตร์ นาคกร

ว.

ระมิง	รูปคล้ายกระต๊อแต่ใหญ่กว่า	ทีระมิง
ระธา	เครื่องบรรพชอกไม้เทศ เป็นเสารูป ไปร่ง ๖	ระธา
ระบิล	เรือ	ระบิล ความ
ระบาทว์	ตกไป, กระจัก กระจาย.	ของ ระบาทว์
ระลุ,	เข็นค อนาคต, ทำให้ หนาวใจ.	พาง ระลุ ลาญ ฤทธิ
ระลวง.		

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
ระเด็จ	เคาะ	ระเด็จ ไป ในท้องฟ้า
ไร	ทอง	เรืองไร = ทองสุก
รัง	แต่ง, สร้าง, ทำ.	รังสฤษฎ์
รังควาน	กวน	บ้ ^๕ กรังควาน, เทียบรังควาน.
รังสรร	ตกแต่ง, ก่อสร้าง.	บ้ ^๕ อม อินทรังสรร
รัง	ระวัง, รักษา, ครอง.	ผู้ ^๕ รัง ราชการ
ราง	ไถ่	บ้อ ^๕ รายนาน = มิไค่นาน
ราญ	รบ	รอนราญ
ราน	หัก	ราน กิ่งไม้
รัน	ตี, โปะ.	รุม ^๕ รัน = รุมตี

ถ.

ละเลิง	ลืมน	ละเลิงใจ
ละมุน	ช้อน, งาม.	งามละมุน
ละม้าย	คล้าย	ละม้ายคล้ายคลึง
ละลาญ, ลาญ.	ปลื้มใจ, คลั่ง.	ละลาญจิต
ละลาน	เลือนตา	แลละลานตา
ละวาท	คล้ายเขียน	ละวาททรง องค์ อร

ศัพท์	แปลว่า	ตัวอย่าง
ล่า	ถอย, หิน, แพ้.	หลีกเลี่ยงไป
ล่า	หาเหยื่อ, หาอาหาร.	ล่าเนื้อ
ลู่	ล่องไป	ลู่ถึง = พัน ทาง มา
เลเพ	เรียวยาว	อย่าทำเลเพ, ทั้ง เลเพ.
เลา	เค้า ความ, ทาง ความ.	พอเป็นเลา ๗
หล้า	แผ่นดิน	แหล่งหล้า
ลิง โลก	โคกเต็น, กระเหือก.	ให้ลิงโลก = ทยานใจ
เล้ง	ดูให้ ตรง, ตรงกัน.	เพ่งเล้ง, ราชูเล้งลักษณะ.
ลาญ	แตก	ลาญชีพ
ลูก ชุน	หมู่ หัวหน้า ในราชการแต่ ก่อน ทั้ง ฝ่าย ราชการ ฝ่ายพิพากษา	ลูกชุน ๗ คาลา, และ ลูกชุน ๗ คาล หลวง.

๗.

ว่า	เปล่า	ว่าเหว, ว่ากว่า
หว่า	เปลี่ยวเปล่า	หว่าใจ
เวน	ให้, มอบให้.	เวนให้

ศัพท์	แปลว่า	ตัวอย่าง
แว่นฟ้า	สังข์ฟ้า	พาดแว่นฟ้า
วายุ	ลมท, ลีน.	วายุชนม์
วายุ ทรวง	ท้อง	วายุทรวง อยู่ต่าง ๆ
เหว	คำร้องเรียก	เหว ๆ พหลพลไกร
เวีย	คล้อง	เวีย ไว้ ในกรณี

ค.

คึก	ศัตรู	ข้าศึก
เคก	เข้า, ว่าคาถา.	เคก อาคม
เค็ก	ศัตรู	หมู่ เค็ก เสรีก ร

ด.

ดละวณ.	วุ่นวาย	ดละวณแต่ การ เล่น
ดาละวณ.		
ดาบาล	คำแข่งตัวเอง	ดาบาลต่อ หน้า พระพุทธ
ดาบาน	คำ บอกเรื่อง	ดาบาน หนังสือ
ดาบย	บาญชี	ทำดาบย

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
สารภาพ	รับผิด	ให้การสารภาพ
สาร	ข้าง	คชสาร
สิริ	รวมกัน	สิริรวมยอด
สุโนก	นก	บินเสียง สุโนก ร้อง ระงมวัน.
สุรัสวดี	กรรม รวมบาปคือ พล	กรรมสุรัสวดี
สู่	ไป ยัง, มา ยัง, แบ่ง ขึ้น.	ไปหา มาสู่, สู่กัน กิน.
เสภา	เพลง ขับลำนำ	ขับเสภา เรื่อง ขุนแผน
เสไลห์	เครื่อง กัน อาวุธ	เสไลห์ ไทมร
โสกันต์	ทัก ๆก	พระราชพิธีโสกันต์
สมี	คำ เรียก พระ ต้อง คติ	สมีคง
สลาตัน	ลมทิศใต้	ลมสลาตัน
สาบ	ผี, เสือใหญ่.	สาบสาบ, ผีสาบ, เสือสาบ.
สาบ	สว่าง, จวนสว่าง.	จวนจะสาบ สว่าง แล้ว
สิง คิล	วุ่นวาย, อื้ออึง, แหกแซง.	วุ่นจิง เป็น สิงคิล
สรวง	สูง, ฟ้า, เทวคา, สวรรค์.	สรวง ใต้ เทวราช
เสียง	ท่าย, สุกแล้วแต่ จะเย็นไป.	เสียงบุญเสียงกรรม

ศัพท์	แปลว่า	ตัวอย่าง
สิ่ง	สิ่ง ที่ ซึ่ง สำหรับ บก เบื่อ	ซึ่ง สิ่ง
สว่าง	ผิ	ยลสว่าง ต่าง ตกใจ
สว่าง	ชื่อหัวเมือง ฝ่าย เหนือ	เมืองสว่างบุรี
สิน	เงิน, ททรัพย์.	สินทรัพย์
สิน	ตก	ตกสิน, สินมือ.
เสีย	ข้าศึก	เสีย สัตว์
สรร	แต่ง, ทำ, จัด, เลือก.	เลือก สรร
สมนา	แทน, คอบ.	สมนาคุณ
สนาม	ที่ กว้าง สำหรับ การ ประชุม อันใด อันหนึ่ง	สนามหญ้า, สนามรบ, เข้าสนาม, ในสนาม.
เสริม	เพิ่มเติม	สื่อ เสริม
สายสมร	นาง	จะกล่าวถึงสายสมรภินทรน้อย
สักของ	แพ, ทุ่ง, เรือช่วง.	งสักของทอง เทียว
โส	ไม่มีคู่, เทียว.	หญิงโส, ชายโส.
เสริ	หลีกหนี, ห่าง.	เสริ ไป, เสริ พัก.
สัพ	เครื่อง อย่าง หนึ่ง คล้าย ร่ม	สัพ สัพ
สรุป	รวม	สรุปจำนวนคน ๑๐๐๐ เกษ

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ตัวอย่าง</u>
สลับ	เรื้อรบนิกหนึ่ง	เรือสลับพวงสลัด สลัด ปล้น.

 ห.

คำ	หมู่, ฝูง.	ผีคำ = ฝูงผี
เหว	สมมติว่า สัตว์ ชนิดหนึ่ง คล้าย มังกร.	จรเข้เหว ว่ายคลาคล่ำ
หญ่โต	ไรร้าย	หญ่โต เข้มหนา
หญ่หรรษ์	ยี่หื้อ	จิตรเบรมปริที หญ่หรรษ์
หาญ	กล้า, เก่ง.	อาหาญ
โหม	ระทม, ประโคม, ประชุม.	โหมโรง ลกร, โหมไฟ, หักโหม.

 อ.

อะไซ	มาก สั้น เหลือ	ใหญ่ อะไซ
อะเคื้อ	งาม, สวาทิ.	อะเคื้อ ครามครัน
อะคร้าว	มาก, อิ่มใจ.	ทรัพย์ อะคร้าว

ศัพท์	แปลว่า	ตัวอย่าง
อารี	ใจโอบ อ้อม	มีใจอารีแก่พี่น้อง
อาละวาด	คุ, เทียว เกะกะ.	ช้างอาละวาด
อุไร	ทองเหลือง	สีทอง อุไร
โอรสพ่อ	คำรับ เรียก เช่น พ่อเอย	โอรสพ่อกลับ หน้า เป็นหลัง.
อรรชร	งามใส, งาม ระหง.	อรรชร อ่อนแอ้น น่าชม
อรรหรร	สมมุติว่า สัตว์ สองปีก หัวเหมือน คน.	
อำไพ	งามดี	แลอำไพวิไลลักษณ์
อำพน	มาก, ภายหลัง, ล้วน.	อำพน เสนา มาตย์ มุขมนตรี
อำพล	งามดี	
อำเภอ	แขวง, คำยล	นายอำเภอ
อำมหิต	ชั่วร้าย	ใจอำมหิต
อำรุง	เลี้ยง, รักษา.	อำรุง ราษฎร ปราศ จากทุกซีก.
อางขนาง	อาย, ขวยเขิน.	อภัย ให้ คึก อาง ขนาง
อว	งาม, นาง.	เอวอว, อวองค์.

<u>ศัพท์</u>	<u>แปลว่า</u>	<u>ทิว อย่าง</u>
อลหม่าน	วุ่นวาย	อลหม่าน สะท้าน ท้อง นภา ภาค.
อลเวง	ก้อง กังวาล	เสียง อลเวง
อลวน	วุ่นอยู่	วังวน อลวน
โถม	เป็นคำเศกคาถา	โถมอ่านเวทมนต์
เอื้อย	พี ห้วย, พี ใหญ่.	พี เอื้อย
เอววัลย์	เอวกลม, เอวบาง.	อ้นแอ่น เอววัลย์
แอ้ว	ก๊ว, คอก.	กลาง แอ้ว
อุก	บุกรุก, รุกราญ, ร้าว.	อุกอาจ, อุกฉกรรจ์.
เอกอุ	อย่าง สูง, เลิศล้ำ.	เจ้า พระยาเอกอุ
อักษณ	เครื่องตามไฟอย่างหนึ่ง	แสงอักษณ ส่องสว่าง
เอ็จ	หนึ่ง	ร้อยเอ็จ (๑๐๑)
อ่อน	เจ้า, หล่อน.	อ่อนไท้แพง ทอง
อพยพ	พาครอบครัวหนีไป	อพยพ บ้านเรือน

